

УДК 378.1(410)

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Шульга Н.В.
Україна, м.Умань

У статті розглянуто поняття міждисциплінарності як складової полікультурної освіти Великої Британії, охарактеризовані рівні інтеграції міждисциплінарності до навчального плану, обґрунтовані критерії трансформації міждисциплінарного навчального плану та підкреслено важливість міждисциплінарності для полікультурної освіти в цілому.

Ключові слова: *міждисциплінарність, полікультурна освіта, рівні інтеграції міждисциплінарності, трансформація міждисциплінарного навчального плану.*

Актуальність дослідження. Зміст полікультурної освіти реалізується в системі британської освіти через навчальні дисципліни, зокрема для підтвердження базових принципів формування єдиного європейського освітнього простору та підготовки фахівців, які відповідають сучасним вимогам глобалізованого суспільства.

Постановка проблеми. Міждисциплінарність як складова полікультурної освіти на сучасному етапі навчання студентів потребує детального аналізу для перспектив подальшого дослідження у педагогічній науці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аспекти міждисциплінарності як складової полікультурної освіти висвітлені у працях таких зарубіжних дослідників як К. Чьорчмен, К. Голдінг, Д. Скваерс, Г. Якобс, С. Метісон, М. Фрімен, Б. Скотт та інших.

Мета статті. Проаналізувати праці науковців, присвячених проблемі міждисциплінарності як складової полікультурної освіти; уточнити поняття «міждисциплінарність»; здійснити аналіз рівнів інтеграції

міждисциплінарності до навчального плану; обґрунтувати критерії трансформації міждисциплінарного навчального плану; обґрунтувати висновки з теми дослідження.

Виклад основного матеріалу. Міждисциплінарність – це характерна ознака міжкультурної/полікультурної освіти. Згідно із К. Чьорчмен кожна з дисциплін дійсно налаштована експериментально як інтелектуальна гіпотеза для вивчення, однак проблема полягає у тому, що вона розпочинається як гіпотеза, стає переконанням а потім сама себе розглядає як основу всього навчання [1, с. 47]. Той факт, що в наш час ми можемо спостерігати виникнення нових субдисциплін, подібних до нових курсів британських університетів таких як «Жіночі студії», «Дослідження навколишнього середовища» або «Мультикультуралізм» є підтвердженням цієї тези.

Зміст полікультурної освіти вищих навчальних закладів Великої Британії реалізується через міждисциплінарний навчальний план, який об'єднує декілька предметів в один активний проект та організує різні аспекти навчального плану у значущу асоціацію. У міждисциплінарному навчальному плані заплановані процеси навчання, які дають студентам не лише уявлення про моделі, системи та структури певного знання, але й мотивують студентів до створення нових моделей, систем та структур навчання.

У педагогіці вищої школи Великої Британії розрізняють два види міждисциплінарного навчання, які на практиці часто перехрещуються:

1. Навчання заплановане на розвиток усвідомлення й розуміння зв'язків та відмінностей між предметними сферами та дисциплінами. Може здійснюватися через зміст знань та навичок, методів роботи, мислення й дискусії або через окремі перспективи дисципліни;

2. Навчання з різних дисциплін для дослідження тематики або ряду питань, що покликані вирішувати проблеми або для виконання проекту по завершенню навчання., відповідають виклику, вирішують проблему або

завершують проект та реалізуються у реальному й релевантному контексті для учнів, школи й суспільства [10, с. 11].

Д. Скваєрс визначає міждисциплінарний курс як такий, що складається з однієї або двох дисциплін, що викладаються у свідомому відношенні одна до одної [8, с. 7].

Натомість Г. Якобс визначає міждисциплінарний навчальний план як знання та напрямки, які свідомо використовують методологію та мову однієї з дисциплін з метою дослідити її головну тему, проблему та досвід [4, с. 8].

К. Голдінг стверджує, що у міждисциплінарних предметах студенти досліджують та інтегрують чисельні перспективи із різних дисциплін, піддисциплін і сфер компетенції, та зазначає, що поняття «міждисциплінарність» включає в себе синтез або баланс багаторазових перспектив з метою глибшого розуміння або осмислення, збалансованої критики, прийняття рішень, які допомагають творчо застосовувати різні перспективи навчання [2, с. 3]. Науковець також виділяє наступні критерії міждисциплінарного навчання студентів:

- розуміння різних дисциплінарних перспектив;
- здатність критично оцінювати знання з широкого ряду дисциплін;
- здатність залучатися до міждисциплінарних процесів та вирішувати проблем різними способами;
- володіти мета-дисциплінарним розумінням природи знань та дисциплін;
- володіти вмінням об'єднувати, синтезувати, збалансовувати і пристосовувати знання із численних дисциплін з метою створення більшого осмислення міждисциплінарної перспективи [2, с. 4].

Очікування, які покладені на курси міждисциплінарного навчання відображають знання та навички, які студенти повинні розвивати та демонструвати в аудиторній роботі та при написанні тестових завдань, а також в різних видах діяльності, де їхні навчальні досягнення оцінюються.

Очікування у міждисциплінарному навчанні організовані за трьома різними, проте взаємопов'язаними ланцюгами:

Теорія й заснування. Встановлення зв'язків серед дисциплін, котрі розширюють знання й можливість вирішувати проблеми поза межами окремих дисциплін студентів. Студенти повинні досліджувати знання, навички та структури цих дисциплін, так само як і фундаментальні знання й навички про напрями та методи міждисциплінарного навчання. Досліджуючи міждисциплінарні теорії та перспективи, студенти можуть розвивати суттєві навички розуміння, які допоможуть їм ефективно співпрацювати і спілкуватися, планувати реальні завдання, досягати глибшого розуміння проблем, тощо.

Процеси й методи дослідження. У розумінні напрямків міждисциплінарного навчання студенти можуть все більше й більше порівнювати та застосовувати різні процеси й технології для окреслення питань, вирішення проблем, синтезу результатів та генерації нових ідей. Вони навчаються розвивати систематичні навички дослідження, що зосереджуються на аналізі та синтезі інформації, яка знаходиться у широкому діапазоні ресурсів.

Інтеграція, оцінювання, дія та наслідки. Можливість проаналізувати проблеми та синтезувати різні види інформації. Студенти можуть краще оцінити свої результати дослідження. Вони навчаються працювати і разом і, водночас, незалежно один від одного та виробляти інноваційні міждисциплінарні продукти. Студенти можуть досліджувати вплив міждисциплінарного навчання на їх особистий розвиток та можливості кар'єрного зросту та застосовувати стратегії, пов'язані із різними дисциплінами, для вирішення проблем та знаходження нових відносин й можливостей [6, с. 9].

Ефективне міждисциплінарне навчання характеризується такими **ознаками:**

- може набувати форм індивідуальних одноразових проектів або довгих курсів навчання;
- планується згідно із чіткими цілями;
- засноване на досвіді та результатах з різних сфер та предметів навчального плану;
- забезпечує прогрес у розвитку розуміння, знань, умінь та навичок;
- може забезпечувати можливості для стадії змішаного навчання [10, с. 11].

К. Голдінг зазначає що для того, щоб пристосуватися до навчальних перспектив міждисциплінарності студентам необхідно:

1. Зрозуміти, що є декілька важливих дисциплінарних перспектив, які відносяться і до інших дисциплін (наприклад, зв'язок між інженерією, зоологією, соціологією та архітектурою);
2. зрозуміти перспективу кожної релевантної дисципліни;
3. виходити з того, якою важливою є кожна перспектива для навчання;
4. оцінювати свідчення або причини, що підтримують кожен з перспектив;
5. збалансовувати або пристосовувати межі різних дисциплін з метою досягнення зваженого й творчого рішення або результату;
6. знайти пояснення тому, що це рішення або результат є кращим, ніж альтернативне [2, с. 4].

Інтеграція міждисциплінарності до навчального плану відбувається поетапно. С. Метісон та М. Фрімен виділяють наступні рівні інтеграції міждисциплінарності до навчального плану [5, с. 10]:

Таблиця

Рівні інтеграції міждисциплінарності до навчального плану

Рівні інтеграції	Основні характеристики рівня
Внутрішньо дисциплінарний базований на дисципліні	<ul style="list-style-type: none"> - покращення зв'язків в межах дисциплін - сприяння успішному навчанню усіх студентів

Міждисциплінарний коррельований	<ul style="list-style-type: none"> - координація теми/змісту через окремі дисципліни - акцент уваги на певних навичках з дисциплін
Міждисциплінарний	<ul style="list-style-type: none"> - процеси, поняття, навички та елементи двох або більше дисциплін зібрані разом - загальні теми або моделі запитів міждисциплінарних зв'язків - навички запиту й зміст дисципліни більш вдосконалені
Інтегрований	<ul style="list-style-type: none"> - програш дисциплін у глобальній перспективі - орієнтована тема або проблема - орієнтований запит
Інтегральний	<ul style="list-style-type: none"> - програш дисциплін у глобальній перспективі - студент/викладач обговорюють поставлені теми та проблеми - орієнтований запит

Аналіз рівнів інтеграції міждисциплінарності до навчального плану показує динаміку розвитку навчання студентів в межах дисциплін курсу та доводить ефективність такого навчання для студентів з етнічних меншин, оскільки міждисциплінарність сприяє успішним академічним навичкам усіх студентів. Міждисциплінарний навчальний план допомагає у реалізації змісту полікультурної освіти. Зокрема, П. Ремзі стверджує, що полікультурна освіта - це не усталений навчальний план, але перспектива, яка відображена в усіх рішеннях щодо кожної фази й аспекту навчання. Вона, як лінза, крізь яку викладачі можуть ретельно прослідкувати свої альтернативи для того, щоб прояснити соціальну інформацію, яку вони передають своїм студентам публічно чи індивідуально [7, с. 13]. Іншими словами, педагоги повинні знати і нести відповідальність за цілі й цінності створення навчального плану, матеріалу або видів діяльності, які вони пропонують студентам. Освіта з'являється у соціокультурному контексті, а усі матеріали й практики навчального плану відображають певні соціальні цінності.

Трансформація навчального плану у міждисциплінарний вимагає дослідження змісту існуючого навчального плану, педагогічних знань та навичок викладацького складу, навчальної та академічної політики навчального закладу та пристосовують ці аспекти до полікультуралізму в цілому. Такий процес може вимагати участі викладачів у полікультурних семінарах щодо трансформації навчального плану, огляд й реконструктизацію змісту курсу та методів навчання, підтримки від колег і академічного середовища та особистісного перетворення.

Б. Скотт зазначає, що інтеграція навчального плану та трансформаційні процеси складаються із трьох центральних компонентів: 1) поглиблення знань особистості про проблеми полікультурності; 2) реструктуризації курсу та його змісту відповідно до вимог навчання й досвіду етнічних студентів; 3) змін у взаємодії в межах аудиторії задля безпеки та більш інклюзивного середовища для усіх студентів [9, с. 25].

Трансформація навчального плану у міждисциплінарний відбувається за наступними **критеріями**:

- Студенти досліджують численні дисципліни за допомогою ґрунтового їх вивчення або з допомогою інших підходів, які безпосередньо зосереджені на студентах.

- Студенти досліджують загальні навички, поняття та ідеї дисциплін, використовуючи навички розуміння, написання й читання через дисципліни; встановлюють зв'язки між різними дисциплінами, шукають рішення як засіб участі в реальних сценаріях, застосовують знання до різних аспектів навчання;

- Межі навчального плану та його тематика – це принципи організації, навколо яких побудований такий навчальний план, наприклад, дисципліна «Людські суспільства» об'єднує зміст різних галузей освіти (академічне навчання, мистецтво, професійно-технічні програми);

- Студенти розуміють, що викладачі працюють в різних предметних сферах та відмічають подібні особливості через предметні сфери;

- Студенти використовують багатократні матеріали й ресурси, включаючи професійних експертів та мережі, а не просто підручники;
- Студенти працюють в гнучких спільних групах, щоб вирішити проблеми та проаналізувати тексти, демонструючи розуміння завдання або поняття через різноманітні перспективи. У викладачів є загальне планування дисциплін для спільної співпраці, планування або викладання [3].

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Міждисциплінарність як складова полікультурної освіти Великої Британії має велике значення для педагогічної науки в цілому, оскільки допомагає реалізувати зміст полікультурної освіти для студентів британських вищих навчальних закладів, покращує зв'язки в межах дисциплін, сприяє успішному навчанню усіх студентів, акцентує увагу на певних навичках з дисциплін, удосконалює зміст дисциплін, тощо. Вивчення аспектів міждисциплінарного навчального плану є перспективною тематикою для подальших досліджень у педагогіці вищої школи різних країн світу.

Література:

1. Churchman, C. W. Gown and town: Planning our lives. In A. M. White (Ed.), *Interdisciplinary teaching. New Directions for Teaching and Learning* 8. San Francisco: Jossey-Bass, Inc. 1981, pp. 41-49.
2. Golding, C. *Integrating the disciplines: Successful interdisciplinary subjects*. Centre for the Study of Higher Education. The University of Melbourne, 2009 - 27 p.
3. *Interdisciplinary Curriculum*, Режим доступу:
<http://www.essentialschools.org/benchmarks/9> [3 березня, 2014].
4. Jacobs, H. H. *Interdisciplinary curriculum: Design and Implementation*. Educational Horizons, 1989. - 97 p.
5. Mathison S., Freeman V. *The Logic of Interdisciplinary Studies*. National Research Centre of English Learning and Achievement. Chicago, 1997. – 32 p.
6. Ministry of Education. *The Ontario Curriculum. Grades 11 and 12*, Queen's Printer for Ontario, 2002. – 57 p.

7. Ramsey, P. Teaching and learning in a diverse world: multicultural education for young children (3rd ed). New York: Teachers College Columbia University, 2004– 227 p.
8. Squires, G. Interdisciplinarity. A report by the Group for Research and Innovation in Higher Education. London: The Nuffield Foundation, 1975. – 215 p.
9. Scott Barbara M. "Integrating Race, Class, Gender, and Sexual Orientation into the College Curriculum." In "A Multicultural Prism: Voices from the Field," J.Q. Adams and Janice R. Welsch (eds.), 1994. – pp.61-72.
10. The Scottish Government. Curriculum for excellence. Building the curriculum 3. A framework for learning and teaching, 2008. -50 p.

В статье рассмотрено понятие междисциплинарности как составного поликультурного образования Великобритании, охарактеризованы уровни интеграции междисциплинарности в учебный план, обоснованы критерии трансформации междисциплинарного учебного плана и подчеркнута важность междисциплинарности для поликультурного образования в целом.

Ключевые слова: *междисциплинарность, поликультурное образование, уровни интеграции междисциплинарности, трансформация междисциплинарного учебного плана.*

The concept of interdisciplinarity as a compound element of multicultural education of Great Britain is considered in the article, levels of interdisciplinarity integration in the curriculum are characterized, criteria of interdisciplinary curriculum transformation are proved and importance of interdisciplinarity for multicultural education as a whole is emphasized.

Keywords: *interdisciplinarity, multicultural education, levels of interdisciplinarity integration, interdisciplinary curriculum transformation.*